

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 481/2022-14

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **BPT LEASING, a. s.**, Drieňová 34, Bratislava, IČO 31 357 814, zastúpenej Mgr. Vladimírom Šárnikom, advokátom, Rožňavská 2, Bratislava, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 2Obdo/99/2020 z 23. marca 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 25. júla 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) zrušujúcim uznesením najvyššieho súdu v civilnom spore, ktoré žiada zrušiť.

II.

2. Sťažovateľka je ako záložný veriteľ a navrhovateľ dražby žalovaná v spore o určenie neplatnosti dobrovoľnej dražby, v ktorej mal vydražiteľ nadobudnúť vlastnícke právo k draženej nehnuteľnosti príklepom licitátora 19. septembra 2017. Žalobca ako správca úpadcu podal žalobu aj proti dražobníkovi, vydražiteľovi a vlastníkovi nehnuteľnosti, ktorému v čase konania dražby svedčalo vlastnícke právo na základe zápisu v katastri. Tento vlastník mal nadobudnúť draženú nehnuteľnosť od úpadcu kúpnu zmluvou z 11. júla 2013, ktorej vklad do katastra bol povolený 19. augusta 2013. K draženej nehnuteľnosti bolo v prospech sťažovateľky zriadené záložné právo, vklad ktorého bol do katastra nehnuteľností povolený 2. apríla 2015. Na majetok úpadcu bol 1. augusta 2015 vyhlásený konkurz. Keďže vlastník draženej nehnuteľnosti neuhradil kúpnu cenu v dohodnutej lehote, správca úpadcu 8. februára 2016 odstúpil od kúpnej zmluvy a z opatrnosti sa inou žalobou

domáhal určenia jej neúčinnosti. Doplnenie súpisu majetku konkurznej podstaty o draženú nehnuteľnosť správca úpadcu zverejnil v obchodnom vestníku 22. novembra 2017.

3. Okresný súd zamietol žalobu správcu úpadcu pre nedostatok jeho aktívnej vecnej legitimácie. Okresný súd dospel k záveru, že správcovi úpadcu sa nepodarilo preukázať, že má vlastnícke právo k draženej nehnuteľnosti, ktoré bolo dobrovoľnou dražbou dotknuté. Správca úpadcu vlastnícke právo k draženej nehnuteľnosti odvodzoval od odstúpenia od kúpnej zmluvy. K tomu okresný súd uviedol, že takto učené odstúpenie od kúpnej zmluvy mohlo vyvolať jedine záväzkovo-právne účinky medzi zmluvnými stranami, nie aj vecno-právne účinky. Preto nedošlo k prinavráteniu vlastníckeho práva úpadcovi. Okresný súd konštatoval, že až zverejnením oznámenia o doplnení súpisu majetku konkurznej podstaty o draženú nehnuteľnosť v obchodnom vestníku vzniklo správcovi úpadcu oprávnenie s touto nehnuteľnosťou nakladať a tretím osobám obmedzenia vo vzťahu k zapísanému majetku. K tomu ďalej uviedol, že v čase zápisu draženej nehnuteľnosti do súpisu majetku konkurznej podstaty nebolo rozhodnuté o správcom úpadcu iniciovanej odporovacej žalobe. Preto podľa § 80 ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii nemal správca úpadcu zápis draženej nehnuteľnosti vykonať. Námietku správcu úpadcu, že sťažovateľkino záložné právo k draženej nehnuteľnosti zaniklo neprihlásením zabezpečenej pohľadávky do konkurzu v zákonnej lehote, okresný súd vyhodnotil ako nedôvodnú. Keďže sťažovateľka mala pohľadávku voči inej osobe ako úpadcovi (hoc aj keby bola zabezpečená záložným právom k majetku úpadcu), neprihlásením tejto pohľadávky v konkurze sa na jej zabezpečovacie právo len neprihliada. Okresný súd konštatoval, že dobromyseľnosť vydražiteľa nemohla sponkovať poznámku o prebiehajúcim spore o určenie neúčinnosti kúpnej zmluvy na liste vlastníctva evidujúcim draženú nehnuteľnosť. Aj keby bolo súdom určené, že kúpna zmluva je neúčinná, nemalo by to za následok zmenu v osobe zapísaného vlastníka draženej nehnuteľnosti.

4. Na odvolanie správcu úpadcu krajský súd potvrdil rozsudok okresného súdu. K odôvodneniu krajský súd doplnil, že navrátenie právneho stavu medzi účastníkmi kúpnej zmluvy po jej zrušení odstúpením do času pred jej uzavretím nezbavilo správcu úpadcu povinnosti zapísať túto zmenu do katastra nehnuteľností. Na obnovenie vlastníckeho práva úpadcu k draženej nehnuteľnosti v katastri nehnuteľností odstúpenie od kúpnej zmluvy samo osebe nepostačuje, keďže konštitutívne účinky vkladu vlastníckeho práva môžu byť odstránené len listinami s rovnakou právnou silou. Správca úpadcu nepreukázal, že by podal návrh na zápis zmeny vlastníka draženej nehnuteľnosti. Krajský súd sa vyjadril k v odvolaní namietaným porušeniam zákona o dobrovoľných dražbách. Konštatoval, prečo dražobník nemal povinnosť správcovi úpadcu doručovať oznámenie o dražbe. Prečo štatutárny orgán sťažovateľky nemusel k zmluve o vykonaní dražby priložiť plnomocenstvo. Odôvodnil aj bezúčelnosť skúmania sťažovateľkinho vyhlásenia o pravosti, výške a splatnosti pohľadávky, pre ktorú navrhol výkon záložného práva. Krajský súd sa nestotožnil s námietkou, že sťažovateľka porušila zákaz dispozície s draženou nehnuteľnosťou, keď správca úpadcu zverejnil oznámenie o jej zaradení do súpisu majetku v obchodnom vestníku až 22. novembra 2017, kedy sa objektívne o tejto skutočnosti mohli dozvedieť tretie osoby. Krajský súd konštatoval, že ak by správca úpadcu pri súpise majetku postupoval v súlade so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii a zaradil do neho aj draženú nehnuteľnosť bezodkladne po odstúpení od kúpnej zmluvy s poznámkou o spornosti vecných práv k nej, došlo by k odstráneniu tejto spornosti ešte pred dobrovoľnou dražbou.

5. Krajský súd sa vysporiadal aj námietkou nedodržania obligatórných náležitostí zmluvy o zriadení záložného práva a aj s tým, či sťažovateľka mala v čase jeho výkonu postavenie záložného veriteľa. Nestotožnil sa s námietkou, že sťažovateľkino záložné právo zaniklo neprihlásením pohľadávky do konkurzu na majetok úpadcu, keď zabezpečovalo pohľadávku voči zapísanému vlastníkovi draženej nehnuteľnosti, a nie voči úpadcovi. Úpadca poskytol len ďalšie zabezpečenie ručením popri záložnom práve. Navyše, v čase plynutia lehoty na prihlásenie pohľadávok do konkurzu na majetok úpadcu nemala sťažovateľka zriadené a evidované záložné právo na majetok úpadcu. K námietke o dobromyseľnosti vydražiteľa konštatoval, že túto nie je spôsobilá spochybniť poznámka o konaní o určenie neúčinnosti kúpnej zmluvy, keď zo žiadnych iných skutočností nevyplývajú pochybnosti o vlastníkovi draženej nehnuteľnosti. Krajský súd v závere konštatoval, že okrem nedostatku aktívnej vecnej legitímácie sa správcovi úpadcu nepodarilo preukázať ním tvrdené porušenia zákona o dobrovoľných dražbách. Žiadny zo žalovaných v čase výkonu dražby nevedeli a nemohli vedieť, že správca úpadcu odstúpil od kúpnej zmluvy.

6. Na dovolanie správcu úpadcu najvyšší súd zrušil rozsudky krajského a okresného súdu a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Rozsudok krajského súdu podrobil dovolaciemu prieskumu pre nesprávne právne posúdenie pre odklon od ustálenej rozhodovacej praxe najvyššieho súdu. Najvyšší súd dospel k odlišnému právnemu záveru v otázke účinkov odstúpenia od kúpnej zmluvy. V nadväznosti na to aj v otázke (ne)možnosti nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka podľa zákona o dobrovoľných dražbách. Podľa najvyššieho súdu je medzi účastníkmi kúpnej zmluvy po jej zrušení odstúpením taký právny stav, aký bol pred jej uzatvorením, t. j. ako keby k uzavretiu zmluvy nedošlo, a to nielen z hľadiska záväzkovo-právnych, ale i vecno-právnych účinkov. Vlastnícke právo predávajúceho sa obnovuje priamo zo zákona. V otázke obnovenia vlastníckeho práva v katastri nehnuteľností poukázal na to, že k jeho obnoveniu dochádza záznamom bez potreby skúmania, či boli naplnené dôvody odstúpenia, pokiaľ adresát odstúpenia nepreukáže, že toto spochybňuje žalobou na súde. Najvyšší súd konštatoval, že hoci správca úpadcu neinicioval záznamové konanie v katastri nehnuteľností, táto okolnosť nemá za následok stratu vecno-právnych účinkov odstúpenia od kúpnej zmluvy. Preto je daná aktívna vecná legitímácia správcu úpadcu, keďže v čase realizácie dobrovoľnej dražby bol skutočným vlastníkom draženej nehnuteľnosti, čím bol preukázateľne dotknutý na svojich právach. Podľa najvyššieho súdu príklep licitátora na dobrovoľnej dražbe nemožno za každých okolností považovať za originárny spôsob nadobudnutia vlastníckeho práva. Dobrovoľná dražba na rozdiel od exekučnej dražby nevedie k nadobudnutiu vlastníckeho práva od nevlastníka pre súkromnoprávny charakter jej výkonu, a to bez ohľadu na dobromyseľnosť vydražiteľa.

III.

7. Podľa sťažovateľky ústavná neudržateľnosť namietaného uznesenia spočíva v právnom závere o absolútnej nemožnosti nadobudnutia vlastníckeho práva od nevlastníka a v svojvoľnom konštatovaní, že vydražiteľ pri účasti na dobrovoľnej dražbe nebol dobromyseľný. Záver o nedobromyseľnosti vydražiteľa považuje sťažovateľka za rozporný so skutkovým stavom a nadbytočný, keď najvyšší súd konštatoval, že ani prípadná dobromyseľnosť vydražiteľa by nebola spôsobilá prelomiť zásadu, že nikto nemôže na druhého previesť viac práv, než má on sám. Najvyššiemu súdu vytyka, že nezohľadnil špecifiká dobrovoľnej dražby, keď záujemca o dražbu nehnuteľnosť môže konať iba v dôvere v údaje z verejne dostupných registrov.

8. Vyriešenie otázky spätných vecno-právnych účinkov odstúpenia od kúpnej zmluvy aj voči tretím osobám nepovažuje sťažovateľ za spravodlivé. Poukazuje na to, že správca úpadcu odstúpil od kúpnej zmluvy až po tom, ako sťažovateľ s kupujúcim uzatvoril záložnú zmluvu. K tomu tvrdí, že pokiaľ úpadca odstúpením od kúpnej zmluvy pre nezaplatenie kúpnej ceny získa späť vlastnícke právo, fakticky vymáha svoju pohľadávku spôsobom obdobným výkonu záložného práva. Preto je správca úpadcu, rovnako ako sťažovateľka, v postavení záložného veriteľa, ktorých pohľadávky sú zabezpečené tým istým zálohom. Preto nedochádza ku kolízii ochrany vlastníckeho práva a ochrany dobromyseľného vydražiteľa.

9. Sťažovateľka poukazuje aj na nečestné a zlomyseľné konanie správcu úpadcu, ktorému by všeobecné súdy nemali poskytnúť ochranu. Ak by správca úpadcu konal v súlade so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii, po odstúpení od kúpnej zmluvy by draženú nehnuteľnosť zapísal do súpisu majetku úpadcu, vyzval sťažovateľku na preukázanie jej záložného práva, prípadne na podanie vylučovacej žaloby, tak by sťažovateľka do skončenia sporu o existenciu záložného práva nepristúpila k jeho výkonu. V sťažovateľkinej veci nejde o ochranu vlastníckeho práva, ale výlučne o ochranu veriteľov, ktorých záujmy zastupuje správca úpadcu a ktorí vstúpili do zmluvného vzťahu s úpadcom bez zabezpečenia svojich pohľadávok. Napriek tomu, že sťažovateľka si svoju pohľadávku zabezpečila, má byť poškodená na úkor nezabezpečených veriteľov.

IV.

10. Sťažovateľka ústavnou sťažnosťou namieta uznesenie najvyššieho súdu, ktorým v civilnom spore boli na dovolanie zrušené rozsudky okresného a krajského súdu. Prístup ústavného súdu k zrušujúcim rozhodnutiam najvyššieho súdu v konaní o dovolaní vyplýva z východiska, podľa ktorého aj zrušujúce rozhodnutia všeobecného súdu môžu byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok (II. ÚS 344/2019).

11. Sťažovateľkou namietané uznesenie najvyššieho súdu zrušuje rozsudky okresného a krajského súdu, ktorými bolo právoplatne rozhodnuté v prospech sťažovateľky, a to zamietnutím proti nej podanej žaloby z dôvodu nedostatku aktívnej vecnej legitímácie žalobcu. Najvyšší súd právnym záverom o vecno-právnych účinkoch odstúpenia od kúpnej zmluvy konštatoval aktívnu vecnú legitímáciu správcu úpadcu ako žalobcu. Ďalší priebeh konania ovplyvnil do tej miery, že vec na ďalšie konanie vrátil súdu prvej inštancie, ktorý sa bude musieť meritórne vysporiadať so všetkými relevantnými dosiaľ uplatnenými prostriedkami procesného útoku a obrany. Najvyšší súd určil, že okresný súd sa bude musieť vysporiadať so splnením zákonných podmienok dobrovoľnej dražby, s námietkami o zápise draženej nehnuteľnosti do súpisu konkurznej podstaty a účinkami jeho zverejnenia v obchodnom vestníku.

12. K významu namietaného uznesenia pre sťažovateľku treba uviesť, že hoci najvyšší súd konštatoval, že odstúpením od kúpnej zmluvy sa obnovil medzi úpadcom a zapísaným vlastníkom draženej nehnuteľnosti stav, aký bol pred jej uzavretím, nevyriešil, aký následok to má vo vzťahu k záložnému právu sťažovateľky zriadeného ešte pred odstúpením. Najvyšší súd nerozhodol

ani medzi stranami spornú otázku, či mala sťažovateľka pohľadávku priamo voči úpadcovi z titulu ručenia a či táto pohľadávka bola zabezpečená záložným právom, a teda či jej neprihlásením do konkurzu na majetok úpadcu záložné právo sťažovateľa zaniklo. Alebo, či išlo o pohľadávku voči zapísanému vlastníkovi draženej nehnuteľnosti zabezpečenú okrem ručenia úpadcu aj záložným právom k draženej nehnuteľnosti, hoc aj vo vlastníctve úpadcu. Z právnych záverov najvyššieho súdu s prihliadnutím na množstvo medzi stranami sporu sporných a dosiaľ nevyriešených otázok nemožno vyvodit', že v ďalšom konaní bude nevyhnutne rozhodnuté v neprospech sťažovateľky.

13. Najvyšší súd sa v namietanom uznesení vyjadril aj k dobromyseľnosti vydražiteľa. V prvom rade treba súhlasiť so sťažovateľkou, že táto argumentácia vzhľadom na prechádzajúci záver najvyššieho súdu o nemožnosti nadobudnúť vlastníctvo od nevlastníka na dobrovoľnej dražbe bez ohľadu na dobromyseľnosť vydražiteľa bola nadbytočná. V druhom rade treba súhlasiť, že závery najvyššieho súdu nezodpovedajú zistenému skutkovému stavu a sú rozporné. Najvyšší súd vzhľadom na prinavrátanie vlastníctva k draženej nehnuteľnosti úpadcovi konštatoval nadbytočnosť konania o určenie neúčinnosti kúpnej zmluvy, o ktorom informovala poznámka v katastri nehnuteľností. Najvyšší súd dospel k mylnému záveru, že zapísaná poznámka informovala o spore o určenie vlastníckeho práva k draženej nehnuteľnosti, čo bezpochyby vylučuje dobromyseľnosť vydražiteľa. V dôsledku toho potom mylne konštatoval, že kladný výsledok konania, o ktorom informovala zapísaná poznámka, by mal za následok stratu vlastníckeho práva vydražiteľa. S tým nemožno súhlasiť, keď určenie neúčinnosti kúpnej zmluvy má za následok len možnosť tretej osoby domáhať sa uspokojenia pohľadávky z predmetu neúčinného právneho úkonu. Nelogickosť a rozporuplnosť tohto záveru najvyššieho súdu s prihliadnutím na skoršie právne závery nie je spôsobilá ani sama osebe, ani v spojení s inými skutočnosťami ovplyvniť nové rozhodnutie.

14. Namietané zrušujúce uznesenie najvyššieho súdu nerieši otázku platnosti dobrovoľnej dražby s konečnou platnosťou. S konečnou platnosťou vyriešilo otázku vecnej legitímácie správcu úpadcu ako žalobcu a nemožnosti nadobudnúť vlastnícke právo od nevlastníka na dobrovoľnej dražbe, čo v okolnostiach sťažovateľovej veci nevyhnutne neprejudikuje neplatnosť dobrovoľnej dražby. Preto nemožno vysloviť porušenie uvedených práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktoré treba vždy vnímať s ohľadom na definitívny výsledok sporu pred všeobecnými súdmi. Opačný prístup by bol z pohľadu ústavného nesprávny, keďže by neviedol k ochrane základných, na výsledok zameraných ústavných práv strán sporového konania, ale k tomu, že ústavný súd by vykonával dohľad nad tým, či opravné inštalcie všeobecného súdnictva pri svojich konaní definitívne nekončiacich postupoch a rozhodnutiach správne aplikujú podústavné právo. Preto bola ústavná sťažnosť podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá ako zjavne neopodstatnená.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. augusta 2022

Peter Straka
predseda senátu